

Ulla-Maija Alanen

”Kadota syviin vesiin tai
kadota kaukaiseen horisonttiin,
sellainen on ihmisen kohtalo,
kun hän löytää oman kuvansa
veden kohtalosta.”¹

Prologi

GASTON BACHELARD

VEDEN OPETUKSIA

Työni kertoo metsäjärvien vedenalaisuudesta erityisenä paikkana, vesikasveihin samaistumisesta ja sulautumisesta järvenpohjan maisemaan. Tieni veteen kävi kohtaamani onnettomuuden kautta. Etsin vedestä helpotusta kipuun, mutta vesi antoi enemmän. Löysin kauneimman kohtaamani maailman ja aloin aistia veden opetuksia. Ne avasivat minulle linssin, jonka läpi katsoa myös inhimillistä elämää.

Olen kuvannut Pohjan-Kiskon järviylängön erämaisissa metsäjärvissä 15 vuoden ajan. Ensimmäinen Salpausselkä halkaisee alueen eteläosan ja maasto on korkeuseroiltaan jyrkästi vaihtelevaa. Seutu on pääosin jylhän kallioista ja sen metsä karun kallioista kangasmetsää, mutta sitä täplittävät myös suot ja suolammet. Metsä jylhine solineen ja korpinotkelmineen on vanhaa ja paikoitellen piirteiltään lähes luonnontilaista. Monet järvistä ovat syviä haavoja maassa ja niiden vesi on poikkeuksellisen kirkasta.

Erämaajärvissä työskentely edellyttää kovaa kuntoa ja tiedostan, että sille on olemassa rajansa. Vaikka tiedän työni olevan hengenvaarallista, en metsässä tai veden tiiviissä syleilyssä osaa pelätä. Päinvastoin koen siellä suurta turvallisuutta ja yhteyttä toislajisten kanssa.

Olen nyt saavuttanut alunperin visioimani tavoitteen: koota vedenalainen matkani kirjaksi sitten, kun kunto ei enää kestä vaativia reittejä metsän halki kuvausjärvilleni. Tahdon kutsua sinut matkalle tähän hyvin henkilökohtaiseen ja intiimiin elämäni metsäjärvien pinnan alla. Kirja on kiitokseni vedelle. Minusta tuntuu, että myös vesi kiitti minua, kun viimeisellä kuvausretkelläni lumme järjesti vedenalaisen ilotulituksen ampuessaan siemenensä suoraan eteeni.

Järvet peilaavat pintaansa taivaan ja niitä ympäröivän metsän. Koska veden pinta on kaksoispeili, vedenalainen maailma peilautuu järven alapuoliseen pintaan. Tässä kaksoispeilissä kohtaavat (toisiaan näkemättä) järven menneisyyden ja nykyhetken kuvat. Järven pohja on metsän muisti, sen historian erehtymätön arkisto. Ilmatilassa heijastuva kuva rikkoutuu tuulen muotoillessa veden pintaa. Veden pinnanalaisessa peilissä kuva ei sen sijaan rikkoudu, vaan laineet väännelevät sitä kuin alitajunnan kuvaa.

Olen retkilläni kokenut pitkän ja intensiivisen katsekontaktin saukonpojan kanssa, ja olen usein kuullut ilveksen huudon ja suden ulvonnin. Olen löytänyt vanhan puun rungosta siihen itseään kihnuttaneen karhun karvaa. Olen seurannut hirven porkantaa metsäjärven lahdelmien mäjussa. Metsä on eläinten koti, jonka rauhaa ihmisen ei pitäisi olla lupa häiritä.

Liikun kuvausmatkoillani vedessä monta tuntia ja alan kuvata kohdatessani jotain mielenkiintoista. En lavasta mitään. Koska veden alla kaikki jatkuvasti liikkuu, on kuvaustilanteissa opittava olemaan samanaikaisesti nopea ja kärsivällinen. Veden alla sekä valo että ääni ovat lähteettömiä. Vesimolekyylien diffuusiksi hajottama valo, veden hiljentämä äänimaisema sekä noste ja paine luovat sisätilan, jonka aistittavuus on täysin erilaista kuin ilmakehässä. Tässä vesitilassa työskentelen – työkaluinani vain kevyt kamera, snorkkeli ja maski. Ja iho, joka aistiessaan vettä ohjaa näkemistäni.

Olen tarkkaillut lummekasvien vaihteita kauan – niiden ponnistusta pimeästä pohjasta ylös valoon ja kukintaan, ja syksyllä niiden hidasta vajoamista lumpeiden käydessä köydenvetoa nosteen, painovoiman ja käärmemäisesti kiertyviin kukkuvaniin kohdistuvan alaspäin vetävän voiman vaiheilla. Usein ihminenkin tarvitsee pohjalla käymisen ymmärtääkseen syvällä olevien juurten merkityksen.

Vesikasvit liikkuvat hitaasti ja sulavasti virtausten mukana, ja omakin liike muuntuu veden voimasta sen kaltaiseksi. Vedenalaisen maailman hiljainen lumo on minulle mielenrauhan lähde. Minulta on usein kysytty, miksi en käytä märkäpukua. En voi, koska ihoni on minulle yhtä tärkeä työväline kuin kamera. Jos jokin erottaisi ihoni vedestä, ei se enää olisi kahta vesistöä toisistaan erottava vedenjakaja eikä se pystyisi ohjaamaan näkemistäni. Olisin ulkopuolinen, joka turistin silmin tarkkailee jotain itselleen vierasta. Sen sijaan ihokosketukseksi sulauttaa ruumiini vesistöä vesistöön. Fyysiset tuntemukset työntyvät yhä syvemmälle lihaksiin ja lopulta aistimuksiin luissa. Vedellä on yhteys hermostoon. Vedessä on mahdotonta vapista, säpsähtää tai ylipäätään liikkua äkkinäisesti. Kaikessa outoudessaankin vedenalaiset näkymät ovat ruumiini jatke. Kokemukseni ulkopuolisuudesta ja erillisyydestä väistyvät. On vain ykseys, ihmetys ja rauha.

¹ Gaston Bachelard, *Vesi ja unet*. Ntamo 2015, s.22. (*L'Eau et les rêves*, 1942)